

*Дука Т.М.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
психолого-педагогічної,
превентивної та інклюзивної освіти,
УДПУ, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ РОБОТИ ІЗ ДИТЯЧОЮ КНИГОЮ

Ключові слова: діти дошкільного віку, художня література, дитяча книга, читацька культура.

Keywords: preschool children, fiction, children's book reading culture.

В останні роки спостерігається падіння інтересу, до читання загалом, втрачається усвідомлення пріоритетної ролі художньої літератури в людському житті. Знижується роль сім'ї у залученні дитини до читання. Сьогодні читання для дітей і самими дітьми замінюється переглядом телепередач, комп'ютерними технологіями. Саме тому нині гостро постає проблема літературної освіти дітей, формування в них умінь повноцінної читацької діяльності, а звідси – і проблема готовності дошкільних навчальних закладів, родини, батьків і вихователів до роботи з дитячою книгою, до розвитку в дітей стійкого інтересу до літератури, читання, формування в них початкових уявлень про роль книг в житті людини, спілкуватися з нею. Художня література традиційно розглядається як важливий засіб виховного впливу на особистість дитини-дошкільника, оскільки її вважають скарбницею культури, джерелом реальних знань та сильних вражень, ознайомлення з незвичним, фантастичним. О. Кононко цілком справедливо називає книжку хоча й не головним, проте важливим учителем, провідником по життю, називаючи книгу важливим складником дитячої субкультури [3]. Сучасні дослідники (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Виноградова, А. Зрожевська, О. Ісаєва, Т. Качак, О. Кононко, Т. Поніманська, Т. Скалозуб та ін.) відносять книгу та читання до агентів соціалізації, оскільки за допомогою читання людина «входить у соціум»,

розуміє, які події можуть з нею відбутися і як можна вийти з певної життєвої ситуації. Крім того, існує думка, що у відомих і популярних історіях і казках приховані найбільш домінуючі життєві сценарії. Читач чи слухач, проникаючись текстом, ніби підкоряється йому, робить спробу в подальшому відтворити такі сценарії у власному житті. Тому залучення дитини до читання книг є формуванням морально-етичних переконань, розвитком пізнавальної та емоційної сфер. Окрім того, книга допомагає дитині оволодіти мовленням – ключем до пізнання оточуючого світу природи, речей, людських відносин, тому основною метою ознайомлення дітей з літературою є – формування майбутнього «талановитого читача». Виховання читача, здатного сприймати художній твір у всьому його багатстві – процес довгий і складний, але, якщо початковий етап введення маленької людини в читацьку культуру буде своєчасним і успішним, значно скоротиться кількість юнаків і дівчат, не здатних або не бажаючих прилучитися до світового духовного досвіду людства, переданого через художні твори. Зрозуміло, що на кожному етапі освіти розв'язуються свої завдання літературного виховання, спрямовані на оволодіння читацькою діяльністю і культурою [1].

Формування читацької культури має розпочинатися саме на етапі дошкільного віку. Це пов'язано з тим, що дитина в дошкільному закладі засвоює досить значний за обсягом літературний багаж, широко ознайомлюється з усною народною творчістю, українською та зарубіжною класикою, творами сучасних дитячих письменників. Крім того, в дошкільні роки дитина надзвичайно уважна до слова, емоційно чутлива й активна у сприйманні літератури. Цей період є найбільш сприятливим для формування практичних основ естетичного сприймання літератури. У дошкільному віці також відбувається активний розвиток відтворювальної уяви, необхідної для повного розуміння словесного образу, основних зв'язків у творі, характеру персонажа, його дій, вчинків, переживань, а також мотивів його поведінки. Також дошкільний вік є сензитивним для розвитку емоційної активності, здатності до співпереживання з героями, розуміння образної будови літературного твору [5].

Діти самі ще читати не можуть, вони лише оволоділи читацькою діяльністю на рівні сприймання на слух. Авторський задум художнього твору доносить до них вихователь, який виступає посередником між письменником і дітьми. Перше враження дітей про книжку багато в чому залежить від якісного виконання дорослим літературного твору, щоб діти могли сприйняти не тільки його зміст, а й художню форму, образну мову, мелодійність, ритм, риму [4]. Тільки за такої умови художній твір переконує, захоплює дітей, впливає на них.

Педагогу необхідно пам'ятати і враховувати вікові особливості сприймання дітьми літературних творів, і в залежності від цього використовувати засоби, які дозволили б дітям чіткіше уявити художній образ, створений словом. Загальновідомо, що основним засобом передачі педагогом власних почуттів, свого ставлення до зображеного є інтонація, яка має бути природною, правдивою, переконливою. Разом із тим, як усяке мистецтво, виразне читання вимагає від вихователя збереження чуття міри. Слід зауважити, що вплив художнього твору значною мірою залежить від осмисленого попереднього прочитання його вихователем, виокремлення ключової чи ключових ліній, за якими можна змодельовати заняття [2]. Таким чином, робота з дитячою книгою має бути спрямована на вирішення низки завдань: закріплення та розвиток стійкого інтересу до художнього твору, виховання любові до художнього слова; розширення літературного досвіду дітей; формування уяви дитини; осмислення вчинків персонажів, їх думок, почуттів; усвідомлення власного емоційного ставлення до героїв твору; зосередження уваги дитини на мову літературного твору, авторські прийоми зображення дійсності.

Список використаної літератури:

1. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – Москва : Изд-во «Смысл» ; Изд-во «Эксмо», 2006. – 1136 с.

2. Гавриш Н. Художня література в освітньому процесі: сучасні технології / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2011. – № 2. – С. 4- 9.

3. Кононко О. Художня література / О. Кононко // Коментар до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – С. 149-152.

4. Методика розвитку речі дітей дошкільного віку : учеб. пособие / Л. П. Федоренко, Г. А. Фомичева, В. К. Лотарев, А. П. Николаичева. – 2-е изд., дораб. – Москва : Просвещение, 1984. – 240 с.

5. Розміровська О. На підтримку іміджу дитячого читання / О. Розміровська // Бібліотечна планета. – 2011. – № 3. – С. 23-24.